

RODINA OČIMA... CO JSME SLYŠELI A NA ČEM SE SHODUJEME

Závěry a doporučení konference pořádané Síť pro rodinu 8. října 2026 v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR

VÝCHODISKA KONFERENCE

Konference Rodina očima... Různé pohledy. Společný cíl. vytvořila prostor pro propojení odborných poznatků, zkušeností lidí v různých životních etapách, praxe mateřských, rodinných a komunitních center a pohledů veřejné správy a zaměstnavatelů.

Jejím hlavním závěrem je potřeba chápat podporu rodin jako dlouhodobý a společný úkol. Podmínky pro založení rodiny, každodenní péče, pracovní život, vztahy mezi generacemi a dostupnost pomoci se vzájemně ovlivňují. Opatření proto musí vycházet z reálných potřeb rodin a být propojena napříč oblastmi veřejné politiky.

Tento materiál rozlišuje odborná data, osobní výpovědi hostů, zkušenosti center a podněty z panelové diskuse. Na jejich základě představuje společné usnesení konference a doporučení pro další práci.

HLAVNÍ POZNATKY Z KONFERENCE

Odborná data: rodičovské plány ovlivňuje více propojených podmínek

Odborný vstup Jany Paloncyové, vycházející z dat ČSÚ a výzkumů rodinného života, upozornil na výrazný pokles porodnosti po roce 2021. Podle prezentovaných údajů dosáhla úhrnná plodnost v roce 2025 hodnoty 1,28 dítěte na ženu. Přibližně 24 % rodin se závislými dětmi tvoří jeden rodič.

Preference dvoudětné rodiny přetrvává, rodičovské plány se však často neuskuteční. U bezdětných lidí se vedle materiálních podmínek objevuje nejistý partnerský vztah, nepřipravenost na rodičovství, potřeba osobního rozvoje a také potřeba nejprve naplnit vlastní životní představy, sny a plány. Rodiče při rozhodování o dalším dítěti výrazně zmiňují sladování práce a rodiny a finanční situaci.

Stárnutí populace současně zvyšuje význam podpory pečujících a proměňuje možnosti mezigenerační pomoci.

Důsledek pro rodinnou politiku: jednotlivá opatření je třeba posuzovat ve vzájemných souvislostech. Pokles porodnosti nelze přisuzovat jediné příčině ani očekávat jeho změnu prostřednictvím jediného nástroje.

Osobní výpovědi: rodiny potřebují jistotu i praktickou oporu

Mezigenerační diskuse přiblížila konkrétní zkušenosti mladých lidí, rodičů a seniorů. Výpovědi nejsou reprezentativním obrazem jednotlivých generací, pomáhají však porozumět každodenní podobě potřeb rodin.

Zaznělo zejména:

- nejistota spojená s bydlením, financemi a budoucností;
- tlak na zvládnutí studia, profesního uplatnění a založení rodiny v krátkém období;
- náročnost organizace práce a péče, včetně prázdnin a výpadků běžných služeb;
- proměna dynamiky rodičovství od výhradně ženské záležitosti, nepřítomnost funkčních mužských a otcovských vzorů, potřeba sdílení péče a podpory partnerských vztahů;
- omezená dostupnost pomoci prarodičů a potřeby lidí pečujících o stárnoucí blízké;
- znevýhodnění lidí bez rodinné opory, včetně mladých dospělých odcházejících z ústavní péče.

Důsledek pro rodinnou politiku: podporu je třeba plánovat podle skutečného průběhu života rodin a počítat i se situacemi, kdy nemají dostupnou příbuzenskou pomoc.

Zkušenosti center: komunitní kontakt a odborná pomoc se doplňují

Šetření Síť pro rodinu proběhlo na přelomu září a října 2026 a zapojilo se 89 center ze všech 14 krajů; vyhodnocení vychází z 91 odpovědí. Jde o zkušenosti zástupců center, nikoli o reprezentativní výzkum českých rodin.

Kontakt a sdílení uvedlo jako jednu ze současných potřeb rodin 74,7 % respondentů. Centra nejčastěji pozorují nárůst psychické zátěže a obtíží se sladováním. Roste zájem o odbornou podporu i komunitní setkávání, zatímco 55 % respondentů uvádí pokles aktivního zapojování rodičů. V místě podle center nejčastěji chybí dostupné bydlení a psychologická či další odborná pomoc.

Představené příklady z praxe ukázaly, jak centra pomáhají rodinám v konkrétních životních situacích: samoživitelce při získávání jistoty ve výchově dítěte, matce při návratu do zaměstnání a rodině dítěte s vývojovými obtížemi při hledání návazné odborné pomoci. Přiblížily tak propojení komunitní opory, praktické podpory a spolupráce s odbornými službami.

Důsledek pro rodinnou politiku: centra potřebují stabilní podmínky pro komunitní a preventivní práci, kvalitní personální zajištění a funkční spolupráci s odbornými službami.

Panel veřejné správy a zaměstnavatele: rozhoduje provázanost a každodenní praxe

Panel přinesl příklady individuálního přístupu k zaměstnancům, postupných návratů po rodičovské dovolené, komunitních prostor a místní vzájemné pomoci.

Zároveň upozornil na mezery v prázdninové péči, administrativní překážky a potřebu dlouhodobé podpory ze státní úrovně. Odpovědnost za dostupnost podpory rodin a její financování nemůže zůstat pouze na jednotlivých obcích.

Důsledek pro rodinnou politiku: opatření musí být dostupná a použitelná v běžném životě. Jejich účinnost závisí také na spolupráci institucí, organizační kultuře a kontinuitě podpory.

SPOLEČNÉ USNESENÍ KONFERENCE

Konference přijala pět společných priorit:

1. Podmínky pro rodinný život potřebujeme vnímat v souvislostech.
2. Sladování práce a péče je společným úkolem.
3. Dostupná prevence a včasná pomoc mají být součástí běžné podpory rodin.
4. Mezigenerační vztahy a komunitní život potřebují prostor i podporu.
5. Místní podpora potřebuje spolupráci a naslouchání rodinám.

Podpora rodin má reagovat na jejich potřeby v různých životních etapách.

Propojuje podmínky pro založení rodiny, každodenní péči a práci, vztahy mezi generacemi i dostupnou pomoc v náročných situacích. Vyžaduje spolupráci státu, samospráv, zaměstnavatelů, komunitních organizací a samotných rodin.

DOPORUČENÍ PRO JEDNOTLIVÉ AKTÉRY RODINNÉ POLITIKY

Následující doporučení rozpracovávají společné priority a podněty konference do konkrétních směrů další práce.

Stát a příslušné resorty

- Propojovat rodinnou politiku s bydlením, zaměstnaností, vzděláváním, zdravotními a sociálními službami. U připravovaných opatření posuzovat jejich dopady na různé typy rodin a pečujících.

- Vytvářet předvídatelné podmínky pro prevenci a práci center. Usilovat o kontinuitu financování, přiměřené požadavky na kvalitu a hodnocení přínosů.
- Podporovat návaznost komunitní podpory a odborné pomoci. Jasně vymezovat role poskytovatelů a usnadňovat spolupráci mezi nimi.
- Vyhodnocovat administrativní náročnost podpůrných nástrojů. Zejména u podpory zkrácených úvazků zjišťovat, zda podmínky neomezují jejich skutečné využití.
- Zahrnovat do podpory sladování také péči o starší, nemocné a další závislé blízké.

Kraje

- Mapovat dostupnost podpory v území, včetně čekacích dob, dojezdové vzdálenosti a finančních bariér odborné pomoci.
- Propojovat centra, sociální a zdravotní služby, školy a obce. Podporovat srozumitelné postupy předávání rodin k návazné pomoci.
- Rozvíjet koordinaci rodinné politiky a sdílení dobré praxe, se zvláštní pozorností k menším obcím a oblastem s omezenou nabídkou služeb.
- Zohledňovat potřeby rodin a pečujících v krajských strategiích a plánování služeb.

Obce, městské části a svazky obcí

- Pravidelně zjišťovat potřeby různých skupin obyvatel. Zapojovat mladé lidi, rodiče, seniory i pečující do plánování.
- Přizvat rodinná centra k místní spolupráci. Využívat jejich zkušenosti při přípravě rodinné politiky a plánování podpory.
- Prověřovat dostupnost péče během celého roku. Koordinovat provoz a nabídku škol, školek, dětských skupin a prázdninových aktivit.
- Podporovat dostupné prostory pro komunitní a mezigenerační setkávání.
- Hledat společná řešení mezi obcemi, pokud jednotlivá obec nemůže potřebnou podporu zajistit samostatně.

Zaměstnavatelé

- Rozvíjet flexibilitu podle povahy práce a situace zaměstnance. Nabízet vhodné úpravy pracovní doby a úvazků a průběžně hodnotit jejich použitelnost.
- Podporovat dobrovolný kontakt během rodičovské dovolené a plánovat návrat do práce. Umožňovat postupné zapojení podle vzájemné dohody.
- Zohledňovat péči při organizaci práce, například při načasování porad a důležitých akcí.
- Podporovat pečující ženy i muže a zahrnovat také zaměstnance pečující o starší nebo nemocné blízké.
- Rozvíjet důvěru a kompetence vedoucích pracovníků. Podporu rodin promítat do běžného řízení, nikoli pouze do seznamu benefitů.

Mateřská, rodinná a komunitní centra a další prorodinné organizace

- Průběžně přizpůsobovat nabídku potřebám rodin, zejména v oblasti psychické pohody, rodičovských kompetencí a sladování.
- Rozvíjet kontakty s odbornými službami a jasné postupy pro situace přesahující možnosti centra.
- Vytvářet dostupné možnosti zapojení otců, seniorů a dalších pečujících.
- Nabízet přiměřené formy dobrovolnictví, které odpovídají časovým možnostem rodičů, a současně zajistit stabilní personální základ.
- Dokládat přínosy práce a předávat poznatky místním partnerům, při respektování soukromí rodin.

Síť pro rodinu

- Využívat společné usnesení při jednáních s veřejnou správou a dalšími partnery.
- Rozpracovat podněty do metodické podpory center a sdílet konkrétní příklady fungující praxe.
- Prosazovat stabilní podmínky preventivní práce a zapojení center do plánování rodinné politiky.
- Doplnovat poznatky z praxe dalším zjišťováním potřeb a podporovat přiměřené hodnocení přínosů práce center.

OTÁZKY PRO NAVAZUJÍCÍ SPOLUPRÁCI

Další pozornost vyžadují zejména dostupnost sladování v profesích bez možnosti práce z domova, prázdninová péče, podpora rodin bez příbuzenské opory a dostupnost odborné pomoci v regionech.

U navazujících opatření doporučujeme vždy určit konkrétní potřebu rodin, odpovědného aktéra, spolupracující partnery, způsob financování a způsob ověření přínosu. To umožní převést společné priority do kroků, jejichž výsledky budou pro rodiny skutečně využitelné.

Síť pro rodinu děkuje všem hostům a účastníkům za odborné příspěvky, osobní zkušenosti a otevřenou diskusi. Výstupy konference budou podkladem pro další metodickou a advokační práci a spolupráci na zlepšování podmínek pro život rodin.